

הלכות מעשיות

שיעורו של מורנו הגאון הרב מצליח-חי מאזוז שליט"א

שורר בערוץ "קול ברמה" בתכנית "בית ההוראה"

העלון מוקדש לע"נ רבותינו עמרת תפארת הפוסקים

מרן רבנו מאיר מאזוז זצוק"ל ומרן רבנו עובדיה יוסף זצוק"ל

הלכות יום הכפורים

הלכות ערב יום כיפור: להתענות תענית חלום בערב יום הכפורים. כפרות על תרנגול שחוט. חובת הוידי קודם ולאחר סעודה המפסקת. קבלת התענית בלבד.

איסור אכילה ושתייה: טעה ובירך על מים. שיעור אכילה לחולה.

איסור רחיצה: רחיצת לכלוך שעל ידיו. רחיצה ביציאה מהשירותים. נטילת ידים לכהן.

עוד מדיני יום הכיפורים: חלוקת מצות כל נדרי לשנים. הכנת האוכל למוצאי הצום.

הלכות ערב יום הכפורים

תענית חלום בערב כיפור לנשים

א. שאלה: אשה שחלמה חלום רע בערב יום הכפורים, האם יכולה להתענות תענית חלום, או שאסור להתענות מחשש שלא תוכל לצום ביום הכפורים?

תשובת הרב: כתב מרן בשלחן ערוך (סי' תר"ד ס"א): מצוה לאכול בערב יום הכיפורים ולהרבות בסעודה, ומוסיף הרמ"א שאסור להתענות בו ואפילו תענית חלום.

כאן השאלה היא לגבי אשה, האם גם היא חייבת או לא.

בגמרא נאמר שמצוה לאדם לאכול בערב יום הכיפורים. והגמרא בכמה מקומות בש"ס (בברכות דף ח' ע"ב, ויומא דף פ"א ע"ב, וראש השנה דף ט' ע"א, ופסחים דף ס"ח ע"ב) למדה כן מהפסוק. "ועניתם את נפשותיכם בתשעה לחודש בערב". וכי בתשעה מתענין, והלא בעשור מתענין [והפסוק היה צריך לומר 'ועניתם את נפשותיכם בעשור לחודש']? אלא לומר לך כל האוכל ושותה בתשיעי מעלה עליו הכתוב כאילו התענה תשיעי ועשירי."

והסתפק רבי עקיבא איגר (בתשובה סי' ט"ז) שהרי ידוע שכל מצוות עשה שהזמן גרמא נשים פטורות, והאם במצוה זו הם גם כן פטורות או חייבות?

אבל עמדו על כך האחרונים. ומדברי רש"י (ברכות ח' ע"ב ד"ה מעלה עליו), שפירש את כוונת הפסוק לפי רב חייא בר רב מדפתי, שלכאורה מה כוונת הפסוק 'ועניתם את נפשותיכם בתשעה', והלא המצוה היא לאכול? ומבאר רש"י 'הכינו עצמכם בתשעה לחודש לעינוי המחרת, והרי הוא בעינוי כעינוי היום'.

ואם כן נמצא שהפסוק אומר שהאכילה הזו אינה מצוה בפני עצמה של עינוי, אלא חלק ממצות יום הכיפורים והכנה לתענית. ולפי זה נראה שגם הנשים חייבות באכילה הזו. (וע"ע בשו"ת כתב סופר סי' קי"ב, ולהרש"ש סוכה כ"ח ע"ב, ובמנחת חינוך מצוה שי"ג ס"ק ט"ז).

ובשדי חמד (מערכת יום הכפורים סימן א' אות ה') האריך בזה, וזו ההלכה למעשה.

ולכן הלכה למעשה שגם על אשה חל החיוב לאכול בערב כיפור.

וידיד נפשי ואהובי הגאון רבי חיים מאזוז שליט"א (בנו של מרן ראש הישיבה זצוק"ל הכ"מ), כתב בספרו תשובה נפלאה והאריך בענין הזה, והסביר בטוב טעם במקורות נפלאים. ישר כחו וחילו לאורייתא.

כפרות על תרנגול שחוט

ב. שאלה: כל השנים נהגנו לעשות כפרות על תרנגול ולהביאו לשוחט, אבל בשנים האחרונות אין לנו שוחט בסביבתנו, האם נוכל לעשות כפרות על עוף קפוא?

תשובה: עיקר מעלת הכפרות על תרנגול, הוא השחיטה, ואם אינו יכול לשחוט תרנגול, יתן מעות לצדקה. ואין הבדל אם יתן לעניים כסף או עוף שחוט, ולכן אין מעלה מיוחדת בעריכת הכפרות על עוף שחוט.

מנהג הכפרות קדום מאד ומוזכר כבר בדברי הגאונים. אמנם בשו"ת הרשב"א (ח"א סי' שצה) מזה נגד מנהג זה בתקיפות וכתב שהוא מדרכי האמורי, וכן פסק מרן השלחן ערוך (סימן תרה). אבל רבנו האריז"ל אמר שאכן יש סודות גדולים במנהג זה, ויסודתו בהררי קודש. וכך פשט המנהג אף אצל הספרדים (עיין בשדי חמד מערכת יום הכפורים סימן א' אות ב', כף החיים אות ה', חזון עובדיה עמוד רכב).

עיקר המנהג היה לערוך את הכפרות בתרנגולים. ואמנם הטור (סימן תרה) הביא שבתשובות הגאונים מוזכר שהעשירים עושין באילים בעלי קרנים, דמות אילו של יצחק אבינו.

אבל הובא שם בשם חכמים הראשונים, שאע"פ שבהמה דמיה יקרים יותר מתרנגול, אעפ"כ תרנגול מובחר, לפי ששמו גבר. ועוד כתב הרב כף החיים בשם האריז"ל ששם התרנגול "גבר" רומז על מידת הגבורה, ועל ידי ששוחט אותו רומז בזה למיתוק הדינים.

והנה הטור שם כתב, יש מקומות שנוהגין לשחוט תרנגול לכפרה. וסיים שלבסוף סומך עליו ושוחטו לאלתר, תיכף לסמיכה שחיטה. "ורגילין" לתתו לעניים כדי שיהא כפרה לנפשו.

ומשמע שעיקר ענין הכפרות הוא בשחיטת התרנגול, ורק הוסיפו לתת לעניים כצדקה.

בזמננו ענין שחיטת התרנגול קשה ומורכב לעשותו, מאחר שכמעט ואין משחטות בתוך הערים, וגם בדרך כלל יש צער בעלי חיים בהחזקת התרנגולים עד השחיטה, ולכן נאלצו לוותר על מנהג שחיטת התרנגול ולקיים את מנהג הכפרות בצדקה שגם היא מכפרת, וכמו שנאמר: "וחטאך בצדקה פרוק" (דניאל ד' כד).

לפי האמור נמצא שאין מעלה על פני מעות כלל אם יעשה כפרות על עוף שחוט ויתנו לעניים, שהרי אינו שוחט אותו, ומה שנשאר בידו זו מצות צדקה, שיכול לקיימה בקלות על ידי מעות.

חשיבות הוידוי קודם ואחר סעודה מפסקת

ג. שאלה: בסידורים מובא נוסח יהי רצון עם וידוי לאומרו קודם תחלת צום יום הכיפורים. האם עדיף לומר את נוסח יהי רצון זה, או לקרוא תהלים לפני היום הקדוש?

תשובה: יש ענין גדול באמירת נוסח "יהי רצון" המובא במחזור של יום הכיפורים, לאומרו לפני התקדש החג. בגמרא (יומא פז:) מבואר שצריך לומר וידוי קודם אכילת סעודה מפסקת, מחשש שמא יארע דבר קלקלה בסעודה.

בביאור הדברים נאמרו כמה פירושים, להרמב"ם היינו מפני שהשטן מקטרג בשעת הסכנה, ויתכן שיתקע לו עצם בגרון וייחנק וימות קודם יום הכיפורים ויפסיד את כפרת היום הקדוש.

רש"י שם מבאר הטעם, שהיות ומצווה לאכול ולשתות קודם היום הקדוש, חיישינן שמא יאכל וישתה וישתכר וירדם קודם התפילה ויפסיד את תפלת היום, ולכן יתוודה קודם הסעודה.

ואמרו בגמרא שגם לאחר הסעודה עליו להתוודות, ונחלקו הראשונים בכוונת הגמרא, רש"י (שם) מפרש שיחזור להתוודות בתפילת ערבית, אבל הרמב"ן (שם) גרס גירסא אחרת בגמרא וחלק על רש"י וסיעתו, וכתב שיש ענין קודם התקדש החג לחזור ולהתוודות שוב. והטעם, כדי שייכנס ליום הכיפורים מתוך תשובה, וכיון שמאז שהתוודה קודם הסעודה עבר זמן רב, יתוודה בסמיכות ממש ליום הכיפורים כדי שלא תהיה שהות לחטוא בין התשובה לכניסת היום הקדוש.

וכתב מרן בבית יוסף (תחלת סימן תרז) שהעולם לא נהגו כדברי הרמב"ן.

ומכל מקום כתב השל"ה הקדוש שראוי לחשוש לדעתו ולהתוודות בסמיכות ממש ליום הקדוש. והובא במשנה ברורה (סימן תרז סק"א).

ולכן למעשה רצוי לקרוא את הנוסח המובא בסידורים וזה עדיף על קריאת תהלים, כדי לחוש לדעת הרמב"ן שכתב להתוודות בזמן זה.

קבלת תענית יום הכפורים בלב

ד. שאלה: אדם שאחר הסעודה המפסקת התעטף בטליתו על מנת ללכת לבית הכנסת והחליט בדעתו שלא לאכול ולשתות עוד, ולאחר כמה דקות הרגיש צמא גדול, האם מותר לו לשתות?

תשובה: אם סיים לאכול קודם שקיעת החמה, ולא קרא את הנוסח של הריני מקבל עלי וכו', יכול לאכול ולשתות. ואם קרא בפיו את הנוסח נאסר בכל העיניים.

וכמו שכתב מרן בשלחן ערוך (סימן תרח ס"ג): אם הפסיק מאכילתו בעוד היום גדול, יכול לשתות ולאכול כל זמן שלא קיבל עליו את התענית.

והמשנה ברורה (ס"ק יב) כתב שיש אומרים שהמנהג שאחר שאכל אסור לאכול, שבזה שמפסיק כאילו קיבל בפה, ולכן נכון שקודם ברכת המזון יאמר בפירוש שאינו מקבל עליו עדין התענית, ועל כל פנים יחשוב בלבו כך.

אבל לפי דעת מרן השלחן ערוך כל שלא קיבל עליו התענית יכול להמשיך לאכול ולשתות. וכן פסק מרן הגר"ע יוסף בחזון עובדיה (ימים נוראים עמוד רנה).

ומה הדין אם קיבל עליו בלבו שלא לאכול ולשתות? כתב הרמ"א (שם ובסימן תקנ"א) שקבלה בלב אינה קבלה ואין לה תוקף.

אבל מרן בבית יוסף בסימן תקנ"ג סובר שדוקא לענין תשעה באב שאין דין תוספת, קבלה בלב אינה קבלה. אבל לענין יום הכפורים שיש דין תוספת, אף קבלה בלב מחייבת. וכן פסק הפרי חדש שם. וכן פסק בכף החיים שם. וע"ע בשו"ת אור לציון ח"ד פ"א הערה א' ד"ה ולענין).

ואם קיבל על עצמו את תענית יום הכפורים מוקדם מאד קודם פלג המנחה, אין בכך כלום, שקבלת תענית יום הכפורים מועילה רק מפלג המנחה (משנ"ב ס"ק יד).
אגב, באופן כללי חשוב לדעת שאם רוצה שיקל עליו בצום, לא כדאי לאכול את הסעודה המפסקת סמוך ממש לתחילת הצום. עיקר הקושי בצום של תשעה באב ויום הכיפורים הוא בלילה, כאשר האוכל שאכל גורם לצימאון. לאחר שעבר את הקושי הזה, שאר היום עובר בדרך כלל די בקלות. ולכן אם יאכל סמוך לתחילת הצום לא יוכל לשתות כמו שצריך כדי להרוות את הגוף, ועלול לגרום לעצמו צימאון וקושי גדול.
לכן כדאי לסיים את הארוחה כשעה קודם השקיעה, ואז יוכל לשתות מדי פעם כוס מים, לאכול פירות ודברים קלים עד תחילת הצום. אבל את האוכל הכבד מומלץ לסיים כשעה עד חצי שעה קודם השקיעה. וכך יוכל לעבור את היום הקדוש יותר בקלות.

הלכות יום הכפורים

טעה ובירך על מים, כיצד ינהג

א. שאלה: טעה ובירך על מים ביום הכיפורים ונזכר קודם ששתה, האם ישתה מעט כדי שלא תהיה ברכתו לבטלה?
תשובה: אם טעה ובירך על המים, אסור לשתות אפילו כל שהוא, שחצי שיעור אסור מן התורה. ויאמר "ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד".

אמנם מבואר בשלחן ערוך (סימן תריח ס"ז) שמותר לחולה לאכול ולשתות לשיעורים. והיינו שאם אינו מוכרח לשתות בכמות גדולה בכל פעם, עליו לשתות פחות מארבעים ס"מ"ק, וכפי שיתבאר להלן, ולכאורה היינו אומרים ששתיה פחות משיעור אינה חמורה כל כך, אבל למעשה דין זה הוא רק בחולה שחייב לשתות, ועלינו להשתדל ולהמעיט לו בחומרת האיסור. הרי אם הרופא היה מורה לו לשתות הרבה בבת אחת, ודאי שהיינו מביאים לו לשתות ככל שיחפוץ ואפילו כמה שיעורים בפעם אחת, אלא שאנחנו משתדלים ככל האפשר שלא יצטרך לבטל איסור חמור של שתיית שיעור מלוא לוגמיו, שבזה לא נחשב כמתענה כלל, אלא יבטל רק איסור קטן של שתיית פחות משיעור, שאמנם לא צם אבל עדיין חשוב כמתענה.
אבל באדם בריא, אפילו שתה טיפת מים עבר על איסור מן התורה. כי חצי שיעור אסור מן התורה, וכך פסק מרן בשלחן ערוך (סימן תריב ס"ה) שיש איסור בכל שהוא. ולכן למעשה, אם טעה ובירך על המים, אסור לשתות אפילו כל שהוא, מפני שאם ישתה יעבור על איסור דאורייתא. ומכל מקום צריך לומר ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד, וכמו שכתב מרן בשלחן ערוך (סימן רו ס"ו) שעל ברכה שטעה ובירך, צריך לומר: ברוך שם כבוד מלכותו לעולם ועד, על שהוציא שם שמים לבטלה.

שיעור אכילה לחולה

ב. שאלה: חולה שצריך לאכול לשיעורין ביום הכיפורים, עד כמה רשאי לאכול, וכמה זמן צריך להמתין בין אכילה לאכילה?
תשובה: כתב מרן בשלחן ערוך (סימן תריח ס"ז) כשמאכילין את העוברים או את החולה, מאכילין אותם מעט מעט כדי שלא יצטרף לשיעור, הלכך מאכילין אותו כשני שלישי ביצה בינונית, וישוהו כדי אכילת ארבעה ביצים.
וביאר הרב דגול מרבבה שביצה האמורה היא ביצה בלא קליפתה, ושיעורי תורה פסק כדבריו, ושיעור ביצה כזו הוא כ-

43.2 סמ"ק, והחולה צריך לאכול שני שלישי מזה, שהוא כשלושים סמ"ק.

וכמה ימתין בין אכילה לאכילה? מרן כתב שימתין זמן של אכילת ארבע ביצים (אכילת פרס), ומעיקר הדין הוא כשבע דקות ומחצה, ונהגו להחמיר ולהחשיב אכילת פרס בזמן של עשר דקות.

ויש להזהר ולשים לב שאין מדובר על שלושים גרם אלא על שלושים סמ"ק. מרן הגר"ע יוסף האריך בזה בשו"ת חזון עובדיה (ח"ב עמוד תקיב), ושם דן בכל השיעורים שאמרו חז"ל אם הולכים בהם על פי המשקל או על פי הנפח.

יש שאמרו ששיעורים הולכים על פי המשקל, ועל פי זה הגיעו למסקנה ששיעור העיסה החייב בהפרשת חלה הוא 2.4 ק"ג. אבל הרב הוכיח שהולכים על פי הנפח, ושיעור החייב בהפרשת חלה הוא 1.66 ק"ג. וגם מרן ראש הישיבה זצוק"ל הכ"מ בספרו ה' נסי (ח"ב) האריך להוכיח שהעיקר לשער לפי הנפח בכל מקום, ולא על פי משקל, וגם כאן הולכים על פי הנפח דהיינו שמודדים בסמ"ק, ולא על פי משקל בגרם.

ברבים מסוגי המאכלים השינוי הוא משמעותי, שכבר בשיעור מועט של גרם יש שלושים סמ"ק.

אמנם הביאו הקלטה משנותיו האחרונות של מרן הגר"ע יוסף ששאלוהו על מאכלים מסוימים כמו במבה, שכבר בארבעה גרם יש שיעור של שלושים סמ"ק, ושאלו האם ללכת על פי המשקל או הנפח, והשיב הרב שילכו על פי המשקל.

אבל הרב סיים שבאמת ההלכה הנכונה היא ללכת על פי נפח ולא על פי משקל. ומה שאמר להם ללכת על פי משקל הוא מפני שלא סמך על מה שאמרו שבדקו ומצאו שבארבעה גרם יש שלושים סמ"ק, וכיון שדעתו כדעת מרן שברכה לבטלה היא איסור דאורייתא, אמר להם ללכת על פי משקל שבשעה שיאכלו שלושים סמ"ק ודאי יתחייבו בברכה אחרונה, אבל דעתו שהעיקר הוא הנפח בלבד.

ובודאי שאין ללמוד ממה שהרב ענה לשואליו בדין ברכות, ומחמת כן לבוא להקל חלילה ביום הכיפורים, שהרי שם הוא החמיר לא לברך עד שיהיה שיעור שלושים גרם, אבל בכיפור הדבר הוא קולא, שאם יאכל שלושים גרם, פעמים רבות שהוא עובר בהרבה את השלושים סמ"ק, ובפרט בכמה מיני מאכלים, שבכמות קטנה כבר מגיע לנפח של שלושים סמ"ק, ויש להיזהר שלא יבוא להיכשל באיסור דאורייתא.

שיעור מים – השיעור הוא ארבעים סמ"ק, ורצוי להמתין בין שתיה לשתיה כעשר דקות. ואם אינו יכול ניתן לשתות את השיעור הבא בהמתנה של שבע דקות, ואם גם זה לא מתאפשר ניתן לשתות בהמתנה של דקה בלבד ופחות מכך.

ומדוע בשתיה ניתן לקצר את זמן ההמתנה? מפני שיש מחלוקת האם צריך להמתין כשיעור אכילת פרס או שדי בזמן של שתיית רביעית. העיקר להלכה הוא שיעור שתיית רביעית, אך לחומרא כדי לצאת אליבא דכולי עלמא כדאי להמתין עשר דקות, ואם אינו יכול אפשר לצמצם לשבע דקות שהוא העיקר להלכה בחישוב שיעור אכילת פרס, ואם גם זה אינו יכול אפשר לצמצם לזמן מועט.

מרן ראש הישיבה זצוק"ל הכ"מ נתן סימן יפה לזכור את גודל השיעורים, וכתב שהמאכל העיקרי של האדם הוא הלחם, והוא מתחיל באות ל', לומר שבכל דבר מאכל השיעור הוא שלושים סמ"ק, ואילו השתיה העיקרית של האדם היא מים ומתחילה באות מ', לומר שהשיעור הוא ארבעים סמ"ק.

רחיצת יד מלוכלכת בכמה מקומות

ג. שאלה: אשה שהכינה לחם לבנה ביום כיפור והתלכלכו אצבעותיה בכמה מקומות שונים, האם מותר לרחוץ את כל היד כאחת, או שעליה לרחוץ רק את הנקודות בה התלכלכה?
תשובה: מותר לרחוץ את כל אצבעותיה יחד, ורק תיזהר שלא תתכוון להנאה כלל ועיקר.

כתב מרן בשלחן ערוך (סימן תריג ס"א) שאסור לרחוץ ביום הכיפורים אפילו בצונן, ואפילו להושיט אצבעו במים אסור. אבל אם התלכלך במקומות המטונפים או שנטף דם מחוטמו וכיוצא בזה, מותר לרחוץ מפני שלא אסרו אלא רחיצה של תענוג.

וכתב המשנה ברורה (סק"א) שעליו להזהר שלא לרחוץ אלא מקום המטונף בלבד. ואם מלוכלך בכמה מקומות וטורח לו לרחוץ כל נקודה בנפרד, יכול לרחוץ כל כל גופו בפעם אחת בכדי להסיר הלכלוך שעליו.

ולכן למעשה יכולה האם לרחוץ את כל אצבעותיה יחד, ורק תיזהר שלא תתכוון להנאת רחיצה כלל ועיקר.

רחיצת ידיו ביציאה משירותים

ד. שאלה: אם הוצרך להיכנס לשירותים כדי לקחת נייר או להטיל מים, האם יטול ידיו ביציאתו?

תשובה: יטול ידיו. ואין לחוש משום איסור רחיצה ביום הכפורים, כיון שאינו נוטל להנאת רחיצה, אלא להסיר רוח רעה.

כן כתב בכף החיים, שאפילו לא הטיל מים, כיון שרוח רעה שורה על ידי הנכנס לבית הכסא שלנו, עליו ליטול ידיו ואין בזה חשש. וכן פסק מרן הגר"ע יוסף.

נטילת ידים לכהן

ה. שאלה: כהן העולה לדוכן ביום הכיפורים, עד היכן נוטל ידיו?

תשובה: יטול ידיו עד הפרק.

בנטילת הידים בבוקר אחר השינה, נוטלים רק עד קשרי האצבעות, משום שמן הדין נטילת ידים עד קשרי האצבעות, כמבואר בשלחן ערוך (סימן קסא ס"ד), ורק ראוי ליטול בשאר ימות השנה עד הפרק, וביום הכפורים זו חומרא שהיא קולא באיסור רחיצה.

אבל כהן צריך ליטול ידיו מעיקר הדין עד הפרק, כמו בנטילה בבית המקדש. וכמו שכתב הרמב"ם (פ"ו מהלכות תפלה ה"ה) שצריך ליטול ידיו כדרך שמקדשין לעבודה. (וכ"פ משנ"ב סימן תריג סק"ז, חזו"ע עמוד שיב. וכן העלה באורך בשו"ת תפלה למשה ח"ב סימן כט. וע"ע בשו"ת אור לציון ח"ג פכ"ט סי"ב, וח"ד פי"ב ס"ה).

חלוקת מצות "כל נדרי" לשני אנשים

ו. שאלה: מה המצוה בספר "כל נדרי", האם העיקר זה לומר על התיבה את הנסח שנדפס בסידורים? והאם אפשר לחלק את הוצאת ספר כל נדרי לשני אנשים, שאחד יוציא את הספר מהיכל, ואחד יוליך את הספר לתיבה?

תשובת הרב: יש מצוה להוציא את הספר תורה מההיכל, ולחבק ולנשק. בשער הכוונות (דף ק ע"א) כתב: המנהג שנהגו להוציא ספר תורה אחד או שלשה ספרי תורה בליל יום

הכיפורים, ואומרים עליו התרת נדרים שהוא "כל נדרי", נזכר בספר הזהר (פרשת פנחס ברעיא מהימנא) וזה לשונו: ובגין דא תקינו לך מימר ביה כל נדרי. ובענין הספר תורה, שמעתי מחבר אחד הוא הרב יונתן סאגיס ז"ל שציוהו מורי האר"י פעם אחת בליל יום הכיפורים, שיקנה מצות הוצאת ספר תורה בלילה הוא, בכל מה שיוכל לקנותו, והודיע לו כוונה גדולה שיכוין בעת שיוציא הספר תורה. ונראה כי יש סמך במנהג הזה להוציא הספר תורה. ע"ש. ובכף החיים (סי' תריט אות טו) הביא את שער הכוונות, והעיר שבפרי עץ חיים (שער כ"ז פ"ב) מבואר שיש מצוה לחבק ולנשק את הספר תורה, ויכוין לתקן את מה שפגם בעון קרי. ואם המוציא את ספר התורה מההיכל חיבק ונישק, אין בעיה שימסור את הספר לאדם אחר שיזכה להוליך את הספר. וכך נהג מרן ראש הישיבה זצוק"ל הכ"מ.

הכנת האוכל למוצאי הצום

ז. שאלה: בבית הכנסת תלו הגבאים מודעה שדרושות נערות מתנדבות שבזמן תפילת הנעילה יכינו מאכלים למתפללים בצאת הצום. האם נכון להצטרף לעוסקים בכך, או שעדיף להתפלל תפלת נעילה במקום להתעסק במאכלים?
תשובה: אין להתעסק במאכלים קודם סיום הצום.

מבואר בגמרא (שבת קיד:) ובשלחן ערוך (סימן תריא ס"ב), שדין יום הכיפורים כשבת, ואסור להכין משבת ליום חול, אבל עם זאת התירו לנקב ירק (לחתוך ירקות) ולפצוע אגוזים מן המנחה ולמעלה, אם יום הכיפורים חל בחול.

טעם ההיתר הוא כדי שלא להצריך את המתענים להמתין יותר ממה שחייבים על פי דין.

(וקודם המנחה אסור, מפני שאם מכין מאכל מן המנחה ולמעלה ניכר הדבר שרוצה להכין אותו עבור מוצאי הצום, אבל אם יכין קודם המנחה יראה כאילו חלילה מכין סעודה ליום הכיפורים). אבל למעשה הורה רבא (בגמרא שבת קטו. וכן פסקו הפוסקים ובש"ע שם) שלמעשה אסור גם לאחר המנחה. והטעם, משום שבדורות האחרונים התחילו לקלקל ולהכין את המאכלים קודם המנחה, ולכן אסרו לגמרי.

ועוד יש להעיר שדנו הפוסקים אם מותר ליגע במאכלים ביום הכפורים, מחשש שישכח ויאכל וישתה. הרמ"א (סימן תריב ס"י) כתב שמותר ליגע ביום הכפורים באוכלין ומשקין וליתן לקטנים, ולא חיישינן שיאכל או ישתה אם יגע. ונחלקו האחרונים כאשר הקטן יכול לאכול בעצמו אם מותר להאכילו, המשנ"ב (ס"ק לב) ובשו"ת יביע אומר (ח"ז סימן נב) ובשו"ת אור לציון (ח"ד פי"ב ס"ח) התירו, ומרן החיד"א (טוב עין סימן יח אות צג) ובן איש חי (ש"א פ' וילך סט"ז) החמירו. ועל כל פנים כאשר אין צורך להאכיל קטן, כתבו במאמר מרדכי סקט ובן איש חי פ' וילך סט"ז וכף החיים אות נה להחמיר.

ולכן למעשה אין להתעסק עם הכנת האוכל קודם סיום הצום, ועל הגבאים בבית הכנסת להקפיד בזה.

לקבלת העלון במייל, וכן ליצירת קשר –

A0733718074@gmail.com

עורך העלון: הרב שלמה נחום. ביקורת: הרב יצחק מאזוז